

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta (HE 269/2022 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Lassi Kauttonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Hanna Heinonen, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA
- pääsihteeri Riitta Särkelä, Ensi- ja turvakotien liitto
- lakimies Oskari Korhonen, Mielenterveyden Keskusliitto ry
- puheenjohtaja Eija Koivuranta, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- talousjohtaja Ville Salo, Suomen Sydänliitto ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- oikeusministeriö
- sisäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta. Lakiehdotus kytkeytyy laajemmin rahoitusmalliuudistukseen tähtäävään arpajaislain muuttamiseen, missä muun muassa on valmistelu kumottavaksi laissa tällä hetkellä olevaa, valtionavustuksiin liittyvää erityissääntelyä.

Tällä hetkellä voimassa olevaan arpajaislakiin liittyy tiettyjä valtionavustuksiin liittyviä erityissäännöksiä, joiden säilyttäminen laintasoisena sääntelynä on sosiaali- ja terveysministeriön sektorin osalta arvioitu tärkeäksi. Arpajaislakiin sisältyy sosiaali- ja terveysministeriön myöntämiin valtionavustuksiin ja toimintaan liittyvää sääntelyä, joista on tarpeen säätää myös jatkossa lain tasolla, kuten sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnasta säätäminen, viran-

Valiokunnan mietintö StVM 43/2022 vp

omaisten toimivaltaan liittyvää sääntelyä, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen (STEA) liittyvää sääntelyä sekä valtionavustuksen määrään liittyvää sääntelyä.

Rahoitusmalliuudistuksen toteuttamiseksi on sosiaali- ja terveysministeriössä sektorikohtaisena puitelakina valmisteltu hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta. Rahoitusmalliuudistuksessa sektorikohtaiset puitelait täydentävät osaltaan uutta sääntelykokonaisuutta. Valtionavustuslakia sovelletaan yleislakina niitä osin kuin tässä laissa ei ehdoteta säädettäväksi siitä poikkeavasti.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti rahoitusmalliuudistukseen tähtäävän arpajaislain muutoksen kanssa 1.1.2024.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotettu laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta liittyy laajemmin rahoitusmalliuudistukseen tähtäävään arpajaislain muuttamiseen (HE 255/2022 vp), jossa ehdotetaan kumottavaksi nykyistä valtionavustuksiin liittyvää erityissääntelyä. Arpajaislaista on ehdotettu kumottavaksi Veikkaus Oy:n tuoton jaosta päättämistä, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskusta (STEA), sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukuntaa ja avustustoiminnasta aiheutuvia kustannuksia sekä valtionavustuksen määrää koskevia säännöksiä.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoitus on Suomessa keskeisesti julkisen sektorin varassa. Valtionavustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (ns. STEA-avustukset) ovat hallituksen esityksen mukaan suurimmalle osalle alan yhdistyksistä ja säätiöistä merkittävin rahoituksen lähde. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen myönnettävillä avustuksilla rahoitetaan valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia yhdistyksiä ja säätiöitä. Lisäksi valtakunnallisten keskusjärjestöjen kautta kanavoituu jonkin verran jäsenjärjestöavustuksia kohdennettavaksi eteenpäin niihin kuuluville jäsenjärjestöille.

Veikkaus Oy:n tuotosta käytetään 43 prosenttia terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettu tuotto käytetään avustusten myöntämiseen oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille hakemusten perusteella. Valtion talousarviossa käytettävissä oleva määräraha terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (mom. 33.90.50) on vuonna 2023 yhteensä 373,6 milj. euroa. Veikkaus Oy:n tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2023 STEA-avustuksiin yhteensä 309,25 milj. euroa. Lisäksi voittovarojen alenemaa kompensoidaan budjettivaroin 64,35 milj. eurolla. Valtionavustuksia myönnettiin vuonna 2022 yhteensä 784 hakijalle 1 778 avustuskohteeseen.

Tuotosta jaettavien avustusten myöntämisestä päättää sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) vastaa avustusehdotuksen valmistelusta, avustusten maksatuksesta sekä avustusten käytön seurannasta ja valvonnasta. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnan arviointi- ja avustusjaosto antaa lausuntonsa avustusehdotuksesta ennen avustuspäätöstä.

Valiokunnan mietintö StVM 43/2022 vp

Ehdotettu laki sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta on uusi sektorikohmainen puitelaki, jota sovelletaan sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myönnettävissä valtionavustuksissa. Yleislakina tämän lakiehdotuksen mukaisissa avustuksissa sovelletaan valtionavustuslakia niiltä osin kuin tässä ehdotuksessa tai muualla lainsäädännössä ei ole säädetty siitä poikkeavasti. Muutosten vaikutukset verrattuna tällä hetkellä arpajaislain 4 luvussa olevaan sääntelyyn sosiaali- ja terveysministeriön myöntämien avustusten osalta on hallituksen esityksessä arvioitu vähäisiksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa rahapelaamisen sosiaalisten, taloudellisten ja terveydellisten haittojen ehkäisyä ja vähentämistä. Valiokunta pitää rahoitusmallin uudistamisessa rahoituksen riippumattomuutta rahapelituoton määrästä rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta myönteisenä. Uudistuksen voidaan arvioida vähentävän mahdollisia ristiriitaisia kannustimia rahapelijärjestelmän sisällä. Valiokunta pitää tärkeänä arpajaislaista kumottaviksi ehdotettujen hallinnonalan valtionavustuksiin liittyvien erityissäännösten säilyttämistä laintasoisena sääntelynä ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 269/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 1.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan mietintö StVM 43/2022 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen